

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

5 Vtrùm si sciam pretium mercis mox minuendum, poßim eam vendere
pretio currente.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

pecuniarum esset raritas, vel mercium abundantia. Ratio est, quia ex his crescit aestimatio communis mercium. id enim pluri aestimatur, quod à pluribus quaeritur, quodque difficilius vel minore copia inuenitur; minoris verò, cuius maior est copia, vel quod minus quaeritur. Hac ratione interdum fit vt repente rerum pretia valde augetur, superueniente magna emptorum, qui opulenti sunt, & auidi ad emendum, copia; & statim illis abeuntibus ad priorem statum redeant: vt cum Princeps cum aula subito ad aliquod oppidum venit, vel classis

An carius
exteriori ven-
dere licet

Indica appellitur, vt rectè docet Molina disp. 346. quo casu non censet damnandum, quod res carius vendatur externis illis, quàm indigenis; si pro vtriusque sit factis magna copia, nam respectu externorum illorum, qui pecunia abundant, & plurima emere volunt, res ista censetur pluri valere, quàm respectu indigenarum. Si tamen res non sufficerent pro vtriusque, accresceret pretium absolute respectu omnium: neque venditores permittendi, essent vendere carius exteris, vt vilius dent indigenis. Vel dici potest, vtroque casu accrescere pretium respectu omnium; neque venditores teneri minoris vendere indigenis, quàm aduenis; tamen consuetudine receptum esse, vt indigenis fiat gratia, eò quod incrementum illud sit fortuitum & transiens. non enim est illicitum vendere carius exteris, quàm incolis: modò limites pretij rigorosi non excedantur cum exteris.

31
Si in gra-
tiam em-
ptoris.

Quintò, Si vendas in gratiam emptoris, aliàs non venditurus, potes aliquantò pluri aestimare, quàm si venderes sponte. ratio est, quia aestimabile pretio est, quod rem tuam, quæ venalis non erat, venalem facias. Sed hoc limitauerim, si aliquid inde incommodi vel molestiæ sentias.

Vtilitas
emptoris.

Aduerte tamen, non posse rem pluri vendi ob singularem aliquam utilitatem vel necessitatem emptoris (vt multi absque vlla conscientia faciunt.) Ita D. Thomas hoc artic. & communiter DD. ratio est, quia nemo potest alteri vendere id, quod est ipsius; illa autem utilitas est ipsius emptoris, non venditoris, & provenit ex aliqua alia circumstantia, cuius venditor non est causa.

Causa e-
mendi mi-
noris.

Dico Secundò, Sunt etiam aliqua causa ob quas emptor potest interdum emere rem minoris quàm aliàs valeret. Primò, Si emptori parum est utilis, eamque in gratiam venditoris emat. Ita Medina q. 32. Nauarrus c. 23. n. 84. & alij. pretium enim vilescit, tum ex eo, quod emptores non inueniantur, tum ex eo, quod ipsis res parum sit com-
moda. Secundò, Ratione modo vendendi; vt si vendantur auctione publica. vel si quaerantur aut rogentur emptores. nam vt prouerbio dici solet (teste Caietano) *merces vltronea vilescunt pro ter-
tia parte.* ita Caiet. ar. 1. Medina supra §. similiter. Couar. supra, n. 5. Nauar. cap. 23. n. 78. & alij. Ratio est, quia iste modus vendendi indicat copiam mercium, & paucitatem emptorum, qui communi modo velint emere; quæ duo faciunt rem minoris aestimari. sic spolia militum, paruo veneunt. Similiter si res sit inutilis vel incommoda venditori, minoris aestimatur.

32
Si emptori
parum uti-
lis.

33
Ratione
modi ven-
dendi.

Notandum tamen Primò, Si res habet pretium legitimum, statutum in gratiam venditoris (vt fit in censibus, præsertim nouis) non debet diminui ratione modi vendendi, aut ratione copia, quia hoc pretium non statim mutatur ob aliquarum circumstantiarum variationem, si ordinatio ea-

34
Censur.

dem perseueret; alioquin liceret emere redditum nouum aurei vnius, aureis 12. si emptor rogaretur; quod est falsum: quia est contra legem receptam. secus est in redditibus antiquis; quia pretium legitimum ob varias causas circa hos, consuetudine est abolitum, præsertim in Belgio.

Notandum Secundò, In auctionibus interdum excedi pretium commune ex emptorum contrahitione: & tunc probabile est venditorem non teneri ad restitutionem; vt docet Petrus Nauarr. supra, & Mercatus. Ratio est, quia ibi res subsunt fortuito & incerto pretio, vt sicut plerumque venduntur minoris quàm sit pretium mercatorum, ob eminentium raritatem & frigus; ita vendantur interdum pluri ob eminentium multitudinem vel feruorem. quare sicut illud ad malam, ita hoc ad bonam fortunam ipsius censetur pertinere. Confirmatur, quia iustum pretium illius fori est, quod absque fraude potest illo modo vendendi obtineri: sic enim passim habet hominum doctorum & piorum vius.

Tertio, Si multa sint merces & pauci emptores: vt fieri solet in fine nundinarum; maximè cum tunc accedat etiam inopia pecuniarum: hæc enim valde minuunt pretium vulgare rerum venalium. Dico vulgare, quia legitimum pretium non tam facile variatur: quare non licet statim ab eo recedere. Quarto, Ratione donationis potest res emi minoris quàm sit pretium commune, quando venditor censetur defectum pretij condonare: sicut e contrario potest pluri vendi, quando emptor censetur excessum pretij donare. Ita Conradus q. 57. & 58. de contract. Medina q. 32. hæc tamen donatio non præsumitur interuenire, quando vel ignorantia iusti pretij, vel necessitas emendi aut vendendi interuenit; sed requiritur vt contrahentes sciant rerum pretia, & omnino liberè contrahant, absque fraudis aut coactionis admixtione. Neque puto hæc sufficere, nisi coniunctio aliqua sanguinis, vel amicitia intercedat. nam inter extraneos non præsumitur donatio, nisi huius euidentia signa appareant. vide Caiet. ar. 1. & Couar. l. 2. variat. c. 4. n. 9.

Quintò, Ratione copia mercium, quas simul emis, potes emere minoris, quàm si paucas emeres. Ratio est, quia venditorem exonerat multis curis & occupationibus, quas circa illas merces habuisset, eumque reddit expeditionem, vt statim alias comparet. quod magis cedit illi in lucrum, quàm si eas pretio ordinario sensum vendidisset. vnde hic modus emendi, facit vt venditor pretium accadat & minuat.

36
Ratione co-
tra mer-
cium, &c.

37
Ratione do-
nationis.

38
Si simul
multa e-
mas.

39

DUBITATIO V.

Vtrum si sciam pretium mercis mox minuendum, possim eam vendere pretio corrente:

Verbi gratia, accepi litteris magnam copiam aliunde aduchi, vel breui in lucem profecturam, quæ hæctenus suppressa fuit; vtrum possim id dissimulare, & vendere pretio visitato.

Disputatur hæc quaestio apud Cicer. l. 3. Offic. inter Antipatrum & Diogenem Babylonium. Antipater vult id esse contra officium boni viri; Diogenes negat. vtrum autem sit contra iustitiam, non clarè

clare exprimunt. Cicero tamen id clare affirmat. Idem tenet Medina C. de restitut. qu. 35. & Conradus qu. 62. & 63. de contractibus. Sed contrarium est verius. vnde

40 *Potesse vendi pretio currente.*
 Respondeo, Etiam si venditor sciat futuram pretij remissionem, emptor que nesciat, nihilominus potest res suas absque iniustitia vendere pretio currente. Ita D. Thom. qu. 77. a. 3. ad quartum. & Caietan. ibidem, Siluester v. Emptio, q. 15. Sotus lib. 6. qu. 3. ar. 2. ad tertium. Couarr. ad regul. Peccatum p. 2. §. 4. num. 5. & 6. & alij. ratio est, quia res iuste vendi potest iuxta communem estimationem pro tempore vigentem. nam iustum pretium est, quod vel Principis lege, vel communi estimatione constat. confirmatur, quia priuata scientia venditoris communem sensum & estimationem non mutat, sicut nec priuata scientia emptoris illam mutat: alioquin emptor non posset emere pretio currente, si sciret pretium postea valde augendum, quod tamen falsum esse constat exemplo Ioseph, Genes. 41. qui sciens postea fore maximam caritatem, omne frumentum Egypti pretio currente comparabat.

Obiectio- nes.
 Dices ex Medina Primò, Illa communis estimatione non est prudens: non enim facta est ex omnibus circumstantiis ad valorem rei faciendis.

41 *Resp.* Negando illam non esse prudentem: sufficit enim vt sit facta ex circumstantiis, quæ communiter sciri possunt. euentus enim futuri non possunt vulgò cognosci; vnde ex illis sumi non debet estimatio rei. alioquin semper iniquo pretio res venderetur, quando imminet maior copia mercium, vel ratione fertilitatis, vel ratione nauium aliunde aduehentium, vel alio casu, quamuis vterque contrahentium id ignoraret.

Dices Secundò, Merces iam aduectæ & præsentis faciunt decrescere pretium; quia abundantia mercium minuit pretium: ergo etiam illa, quæ breui erunt præsentis: quia quæ parum distant, non videntur abesse, & habentur quasi præsentia.

42 *Resp.* Abundantia præsentis vel imminens facit decrescere pretium, si passim sciatur; secus si ignoretur. vnde etiam si merces sint in portu, vel in oppido, si id vulgò ignoretur, non decrescit pretium, vnde potes tuas pretio antiquo eatenus vsitato vendere.

43 *Potesse esse contra charitatem.*
 Dixi absque iniustitia posse sic vendi, quia interdum fieri potest vt sit contra charitatem; vt si vni ingentem copiam talium mercium vendas, qui inde graue damnum incurret, statu & fortunis euertendus. regulariter tamen non est contra charitatem; (vt aperte indicat D. Thomas cum ait, abundantioris fore virtutis, si pretium minuat, vel futuram copiam exponat) quia potest quis rebus suis consulere, etiam si inde par damnum proximo obueniat. Cauendum tamen hic est, ne emptorem fraudibus vel mendacijs alliciat ad emendum. quia sic iniusto modo esset illi causa damni: ac proinde teneretur ad restitutionem. vt si subornaret aliquem, qui emptoribus persuaderet pretium breui augendum. Si tamen ipse rogatus, an non expectentur naues, vel an non sit futura maior copia, diceret se nescire; putarem non teneri ad restitutionem, quia non tenetur veritatem aperire cum tanto suo incommodo. Imò quidam putant non teneri, etiam si diceret non fore copiam. hoc enim mendacium censeret officiosum, ad vitandum damnum proprium. sicut si pauper alians

ostio diuitis, & expectans eleemosynam, diceret alteri pauperi accedenti, iam esse datam, non teneretur. secus si alius, cuius nihil interest, sic mentiretur: censeretur enim causa nocendi esse mentitus. Ita Petrus Arragon q. 77. a. 3. Quæ sententia probabilis est, si ille in hoc non sit contentus fide dignus: tunc enim qui credit, suæ leuitati impudet, si quid inde incommodi sentiat.

44 Ex his patet, quid dicendum sit de casibus, quos Medina proponit. Primò, Si scias obfidionem futuram, posse te celeriter merces, quas habes in ciuitate, diuendere pretio currente, non monitis emptoribus de periculo impendente. Secundò, Posse te elocare domum tuam pretio solito, etiam si scias pretia elocationum minuenda, ob aulæ recessum. Tertio, Posse te vendere triticum tuum pretio currente, etiam si scias Magistratum condidisse decretum de illo minuendo; si tamen hoc nondum est promulgatum. Idem dicendum de pecuniæ commutatione, & alienatione.

45 In hoc tamen tertio casu quidam putant non posse te plus tritici, vel alterius mercis (cuius pretium per Magistratum scis esse minuendum) vendere, quam venditurus eras, si id non sciuisses: alioquin si ratione huius scientiæ amplius vendas, teneri te ad restitutionem. Ita Molina disput. 354. & quidam Iurisperiti, quos ibi citat. ratio est, quia si Magistratus alicui aperiret suum decretum ante promulgationem, qui occasione huius notitiæ cum aliorum damno ditaretur, teneretur ad restitutionem, quia dedit occasionem damni: ergo etiam ille tenebitur, qui hæc occasione ditatus est, quomodo cum tandem ea scientia ad ipsum deueniret.

46 Sed contrarium videtur verius, nempe non esse contra iustitiam, etiam si occasione illius scientiæ plus mercium vendas: quod expressè tenet Cotarruias loco citato. Probatur, quia etiam si sciam decretum à Principe vel Magistratu conditum circa merces vel monetam; tamen quamdiu illud non est promulgatum, non obligat, nec vllam vim habet; ac proinde antiquum pretium adhuc durat: sicut prior lex vim habet, etiam si alia, quæ hæc abrogetur, iam sit conscripta; modò tamen non sit promulgata: ergo possum vendere pretio antiquo.

47 Dices, Posse me vendere pretio antiquo bona fide, vt alij vendunt, qui decretum nesciunt, donec illud decretum promulgetur; non tamen posse me ratione notitiæ huius decreti vendere plus mercium eo pretio, quam alioquin eram venditurus: quia non possum priuatim cum aliorum dispendio vti lege, quæ omnibus debet esse communis. Sed hæc responsio non satisfacit; Primò, Quia Quædam resp. reser. 61a. nulla lex vetat ne vtar notitia illius decreti in meum commodum. Secundò, Quòd vendam aliquid permotus notitiæ illius decreti, vel ob aliam causam, nihil facit ad æqualitatem vel inæqualitatem, quæ seruanda est in contractibus. atqui si vendam modium frumenti pretio currente, nihil sciens de illo decreto, erit æqualitas inter rem & pretium, iustaque venditio; nec tenebor ad restitutionem, etiam si pretium paulò post per decretum minuat: ergo etiam erit æqualitas & iusta venditio, etiam si sciam illud decretum. Tertio, Intentio interior non potest facere vt actio exterior aliàs iusta, fiat iniusta, & obliget ad restitutionem. vt ostensum est cap. 12. n. 129.

48
Ad ratio-
nem con-
trary.

Ad rationem in contrarium, Respondeo negando consequentiam; Magistratus enim ex officio tenetur dare operam quantum fieri potest, ne ex huiusmodi decretis, quibus pretia mutantur, aliquibus præ aliis damnum obueniat. Hinc tamen non sequitur, illum, qui notitia tali usus est, teneri; quia non tenetur ex officio ciuium commoda curare, vel damna auertere. sicut si Magistratus sine causa excluderet alios venditores, & ita mercium tuarum pretium valde excreceret; teneretur ille ciuibus compensare damnum illius incrementi: quia contra officij sui debitum est causa cur pretium ita creuerit. tu tamen non teneris; quia res tua tanti valuit, supposita aliorum exclusione. Si tamen fuisti causa, cur Magistratus alios excluderet iniuste; teneris de damno, tum exclusis, tum Reip. idque primo loco, quia in tuum commodum ad hanc iniquitatem Magistratum induxisti. Idem videtur dicendum si numeribus corruptum induxisti, vt tibi decretum suum ante promulgationem patefaceret, & hac ratione merces tuas cum graui aliquorum damno, magno pretio distraxisti.

49

Nescio tamen an hoc secundum sit satis solidum. quia illa reuelatio Magistratus, etsi sit contra officium (ac proinde ob illam possit puniri, sicut ob violationem aliorum secretorum) tamen non videtur causa damni iniusti. Nam iste iusto pretio merces suas vendidit. Vnde nec ipse reuelator videtur ante sententiam, qua ad hoc condemnetur, ad restitutionem seu compensationem damni teneri.

Simile esset, si in caritate annonæ scriberetur ad Magistratum, magnam frumenti vim intra octiduum adfuturam; & aliquis ex ipsis, quamuis impositum esset omnibus communi consilio silentium, hoc amico patefaceret, vt interea omne suum frumentum diuenderet: non videtur eo casu ille reuelator ad compensationem vllam teneri.

DUBITATIO VI.

Utrum liceat carius vendere dilata solutione, seu credito, quam vendi solet presenti pecunia.

50
Venditio
credito.

Respondeo & Dico Primò, Intra limites iusti pretij licitum est vendere rem carius dilata solutione: vt si presenti pecunia vendebas infimo vel mediocri; potes credito vendere pretio summo: quia omne illud pretium censetur iustum.

51
Supra re-
gorosum.

Dico Secundò, Supra pretium rigorosum, quo res poterat vendi pecunia numerata, non licet eam vendere ob solam dilationem solutionis. est communis sententia DD. Ratio est; quia dilatio solutionis est implicitum quoddam mutuum (dum enim creditor differt solutionem, perinde facit, ac si acceptam à debitore pecuniam eidem mutuet): atqui pro mutuo nihil licet accipere supra fortem; ergo nec pro dilatione solutionis, vltra iustum pretium.

52
Si dubium
an plus
ualebit.

Aduerte tamen, si res, quæ nunc valet 10. tempore solutionis creditur valitura plus minùve quam 12. posse nunc vendi duodecim credito; si tamen eam rem venditor vsque ad illud tempus constituerat seruare. vt patet ex cap. In ciuitate 6. de vsuris; de quo supra dub. 4. tunc enim non ratione dilata solutionis, sed ratione lucri cessantis

tanti vendit. vnde etiam presenti pecunia posset tantidem vendere, secus tamen si non constituerat seruare. Quia in re fallitur Caietanus qu. 78. a. 2. ad septimum, vbi docet, quando quis vendit credito, & res tempore solutionis erit maioris pretij, posse nunc de illo pretio pacisci, etiam si rem non constituerat seruare in illud tempus. ratio ipsius est, quia tempore traditionis pretij completur contractus ex parte ementis; atqui tunc res valet plus, quam tempore conuentionis: ergo postulat æqualitas vt detur maius pretium.

Sed contrarium est communis sententia DD. vide Couarr. lib. 2. variarum cap. 3. nu. 6. & Medicinam q. 38. causa 5. Ratio est, quia hoc ipso, quo venditor rem tradit, amittit eius dominium, fitque emptoris: vnde si creseat eius pretium, crescit emptori; ac proinde venditor non potest quidquam pro eo incremento exigere: nisi ipsi eam rem fuisset seruaturus. Nec obstat cap. In ciuitate, de vsuris; quia loquitur de eo qui merces erat seruaturus; vt exponit Glossa & DD. communiter. & colligitur ex cap. Nauiganti. 19. ibidem. vbi similis species facti expeditur.

Ad rationem Caietani Respondeo, Contractum emptionis & venditionis essentialiter compleri mutuo consensu verbis expresso, & pretium rei esse spectandum secundum valorem rei, quem habet tempore traditionis, quando transfertur dominium in emptorem: dicitur autem compleri solutione pretij, quia est finis & terminus contractus; vt dictum est dub. 1.

Dico Tertio, Licitum est tamen augere pretium ratione lucri cessantis vel damni ex illa dilatione, seu credito venditione emergentis. patet ex dictis cap. 20. dub. 11. sicut enim in mutuo ob hanc causam licet vltra fortem exigere, ita in venditione supra iustum pretium: quia dilatio solutionis est quoddam mutuum implicitum.

Dico Quarto, Etiam licitum est aliquid exigere supra iustum pretium ratione periculi foris, cui mercator credito vendens exponitur. Item ratione expensarum & molestiarum, quas timet in recuperanda sorte. Ioan. Medina C. de restitut. q. 38. §. Ad tertiam causam. Corduba qu. 78. Petrus Nauarra l. 3. cap. 2. n. 110. consentiunt Sorus lib. 6. q. 4. a. 1. ad 2. & Nauar. cap. 23. nu. 81. quoad secundam partem; primam tamen negant.

Sed probatur Primò, Quia exponere se tali periculo est pretio æstimabile, omnium iudicio: ergo pro eo potest aliquid exigi.

Secundò, Quia venditor potest petere fideiussorem, qui vt periculum illud præstet, seu in se suscipiat, potest iustum pretium stipulari: ergo si emptor cupiat venditorem illud in se suscipere, poterit & ipse iustum eius pretium exigere. vide dicta supra c. 20. dub. 13. vbi id pluribus confirmauimus; & ad rationes Soti & Nauarri respondimus: nam eadem vtrobique est ratio.

Aduerte tamen Primò, Debere esse verum periculum, non fictum. Secundò, Venditorem non posse cogere emptorem vt se potius quam alium pro periculo præstando accipiat. Tertio, non posse plus exigere, quam ipse libenter alteri daret ad simile periculum redimendum, si necesse foret. Quarto, Significandum emptori, quo titulo tantum exigat; præsertim si dubium sit an illi placeat: forte enim nolet eo titulo quidquam dare.

Dico